

A FARM

JOHN UPDIKE

REGÉNY

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2019

Következésképpen, mikor teljes
őszinteséggel fölismertem, hogy
az ember olyan lény, akiben
a lét megelőzi a lényezet, azaz
szabad lény, aki minden körülmények között
csak a szabadságot kívánhatja,
egyben azt is fölismertem, hogy én csak
a mások szabadságát kívánhatom.

– SARTRE

A BETONRÓL RÁTÉRÜNK EGY MAKADÁMÚTRA, arról meg egy fakóvörös földútra. Fölhúztunk egy meredek kis parton, és fenn, a domb sík gerincén, ahol Schoelkopf viharvert postaládája áll, térdig a lonc és a szömörce közt, lógó fedéllel, mintha kalapot emelne, feleségem megpillantotta a farmot. Aggódva előrehajolt az oldalamon, fia könyöke meg hátulról nehezedett a vállamra. Az ismerős épületek ott álltak a domboldalban, a homorú, zöld kaszálón túl. – Az ott a csűr – mondtam. – Hát végül mégiscsak lebontatta anyám a kinyúló szénatároló tetőrészt, amit mindig olyan csúfnak tartott. Az meg ott távolabb a ház. A kaszáló a mienk. Ott ér véget, annál az ecetfasornál. – Lezötyögtünk azon a homokkőcsontjáig lepusztult lejtős úton, amely bevezetett a földünkre.

– Az út mindkét oldalán a tietek? – kérdezte Richard. Tizenegy éves volt, kissé szőrszálhasogató és rámenős.

– Persze – mondtam. – Eredetileg Schoelkopf farmja is részben a mienk volt, de a nagyapám eladta, amikor beköltözött Olingerbe. Valami negyven holdat.

– És mennyi maradt?

– Nyolcvan. Ameddig ellátsz, az mind a mienk. Azt hiszem, ez a legnagyobb összefüggő beépítetlen terület Altontól innét.

– És állatok nincs – mondta Richard. Bár megmondtam neki, hogy nincs, hangja mégis vádló volt.

– Csak egy-két kutya – mondtam –, egy teli csűr fecske meg töméntelen mormota. Anyám csirkét is tartott, míg apám élt.

– Minek az olyan farm – kérdezte Richard –, ahol senki sem gazdálkodik?

– Ezt anyámtól kérdezd. – Egy pillanatra elhallgatott, mintha leintettem volna, pedig nem akartam.

– Magam sem értettem soha – tettem hozzá. – Akkora voltam, mint te, amikor ideköltöztünk. Nem, nagyobb. Tizennégy éves. Csakhogy én mindig fiatalabbnak érzem magam, mint amennyi vagyok.

Aztán megkérdezte: – Kié az az erdő ott? – És tudtam, hogy tudja a válaszomat, csak azt akarja, hogy büszkélkedhessem.

– A mienk – mondtam. – Kivéve azt a nyiladé-
kot, azt húsz évvel ezelőtt eladtuk az elektromos mű-
veknek. A fákat kivágták, de a vezetéket azóta sem
építették meg. Ott, látod, az a fiatal fákkal benőtt
sáv. Sűrű megint. A tölgyeket kivágták, s a helyük-
ben kibújt a juhar meg a babér.

– Minek az olyan nyiladék, ami sehova se nyí-
lik? – Zavartan elnevette magát, s én meghatódtam,
mert tudtam, hogy saját magát neveti ki, vagy az is
lehet, hogy csak engem próbál utánozni, és igyek-
szik leszokni arról a koravén komolyságról, amit az
apátlan évek kényszerítettek rá.

– Itt minden így megy – mondtam. – Hanyagul.
Szerencséd, hogy New Yorkban élsz, ott szűk a hely.

Peggy megszólalt: – Szép nagy helynek látszik –
mondta a mellettünk elsuhanó farmról, és ahogy
a férfiak feltűrik az ingük ujját, hátrasimította a ha-
ját az arcáról és a homlokából, mint mindig, ha arra
számított, hogy megjegyzése ellenállásba ütközik.

Igaza volt, valahányszor visszatértem a farmra,
mindegy, hogy mennyi idő múltán, mindig ilyen
hencegősen dőlt belőlem, hogy ennyi hold meg annyi
hold. Ezt érezte meg a feleségem, s még annyira újon-
nan volt a feleségem, hogy úgy érezte, érdemes rám

pirítania. Nagyon szerettem ösztönös nevelhetnékjét (első feleségem, Joan, soha egy rossz szót nem szólt, ami a kritika leglesújtóbb fajtájának látszott), de rettegtem a találkozásuktól anyámmal. Joan ártatlanságában egyszer fölvetette, hogy anyámnak talán jó volna egy mosógép. Soha meg nem bocsátotta neki. Az ösztönöm most azt súgta, hogy ezekben az utolsó pillanatokban, mielőtt még a szeme előtt lennénk, hangosan beszéljek róla, hátha ezzel elriasztom, ami később kimondhatatlan marad.

– Richard – mondtam –, látod azt a traktort? Az húzza a kaszát, amivel a fűvet vágják. Itt, Pennsylvaniában az a törvény, hogy ha az ember földje tartalék föld, akkor minden nyáron kétszer le kell kaszálni.

– Mi az, hogy tartalék föld?

– Nem tudom pontosan. Az olyan föld, amit nem művelnek.

– Ki vezeti a traktort?

– Anyám.

– Az viszi sírba – jelentette ki nyersen Peggy.

– Jól tudja ő is – mondtam ugyanolyan nyersen.

Richard megkérdezte: – Én is vezethetem?

– Nem hiszem. Itt mifelénk ugyan vezetnek a gyerekek is, de megesik néha, hogy... – elvettem a szót, hogy „szétlapítja”; egy kortársamnak eltört a medencecsontja, s még élénken a szemem előtt volt furcsamód kacsázó bicegése – ...megsebesíti őket a traktor.

Azt vártam, hogy majd makacskodik, de másra terelődött a figyelme. – És az ott micsoda? – Elvillant mellettünk a zöldbe fulladt, fakóvörös rom.

– A régi dohánypajta alapja.

– Csak tetőt kéne húznod föléje, és jó volna garázsnek.

– Van már vagy negyven éve, hogy leégett, akkor a farm még másé volt.

– Azelőtt, hogy anyád visszavásárolta? – kérdezte Peggy.

– Ezt valahogy ki ne ejtsd előtte. Ma már szentül hiszi, hogy apám is vissza akarta vásárolni.

– Joey, úgy félek!

Ezt pontosan akkor kiáltotta, mikor én vakon befordultam a csűrhez fölfelé vezető útra. Ha történetesen épp akkor ész nélkül repeszt lefelé egy kocsi, nem látom, és menthetetlenül egymásnak megyünk. De ezerszer is megkockáztattam már, és sose követ-

kezett be, bár az itteni suttyók szívesen kapcsoltak rá a mi útszakaszunkon, hogy a kutyákat hergeljék, és anyámnak bosszúságot okozzanak. Néha éjszaka verték föl a mezőt teherautóval, és a fényszórójukkal szúrták ki a szarvasokat. Már szürkült. Baj nélkül megkerültem a csúrt, megállítottam a kocsit a sose használt, elgazosodott fölhajtón, és azt mondtam Peggynek: – Ne félj. Nem is számítok rá, hogy jóba lesztek. Azt hittem, Joannel majd megértik egymást, de még vele se fért meg.

– És arra még annyi oka sincs, hogy engem kedveljen.

– Ne is gondoldj rá. Légy, aki vagy. Én szeretlek.

De ezt is csak úgy kutyafuttában jelentettem ki, és megpaskoltam a combját, mert már fölbukkant a ház felől a sötét folt, anyám alakja, és felénk tartott a járdát őrző kanadai fenyő kék árnyékában. Ez a fa hozta a házra olyan korán az estét; gyakran megesett, hogy gyerekkoromban, ilyentájt, kinéztem az ablakon, azt hittem, hogy már este van, és meglepődve láttam, hogy a napfény, mint a nyers érc halmozódik még fenn a csűr falán. Büntudatos hirtelenséggel csaptam ki a kocsit ajtaját, integettem, és kiáltottam oda anyámnak: – Hahó!

– A zarándokok! – kiáltotta vissza alig érezhető halvány gúnnyal, a motor hirtelen támadt csöndjében, miközben a Citroën szisszenve ült le a légpárnáira.

Megdöbbsentett, hogy milyen lassan közeledik a járdán, hisz annak idején, ha esett, láttam, milyen könnyedén hagyja le apámat a csúrtól a házig. Szívbeteg, s bár sohasem dohányzott, asztmás is. Élete célja volt, hogy megvásárolja ezt a farmot, és mindnyájunkat kiköltöztessen ide, de a tüdeje, az orvos megmondta, a megrögzött városlakóé. Az augusztusi nyirkos levegő ellen régi rózsaszín blúza fölé, mely a gyerekkori húsvétokat juttatta eszembe, nyakig gombolt, bordás kötésű, sűrke gyapjúszvettert húzott, a nagyapámét. A juhászkutyakölyök, az egyetlen kutya, amelyik nem volt benn a karámban, föl-alá rohangált anyám meg közöttünk, és mérgesen csaholt a Citroën halpofájától alig pár arasznyira. Bosszantotta anyám kínosan lassú lépte; a farka hegye és a nyaka fehére ide-oda szálldosott a gyep homályán. A gyepet fölverte már az útifű, és szörnyen ráfért volna a nyírás.

Mialatt Richarddal kiszedtük a koffereket a csomagtartóból, Peggy idegesen előresietett, hogy fél-

úton találkozók anyámmal, s tartottam tőle, hogy kicsattanó egészségének ezzel az önkéntelen fitogtatásával majd fölbosszantja. Ahogy magas sarkú cipőjében kőlapról kőlapra lépett, ingatagnak látszott. Úgy rémlett, anyám szemével látom őt, magas, kifestett asszony botorkál felém, s ugyanakkor a magaméval is, hátulról, a távolodó fehér szoknyáját, amelynek csillogó kiterjedése életem alapja és középpontja. Nem kövér a feleségem, csak nagydarab, telt nő, lejtős válla van és széles medencéje, s ettől a járása szívmengetően nyílttá válik, érzem a teret a combjai közt, s úgy hat rám, mintha sugárzana.

A két asszony összecsókolódzott. Egyszer már találkoztak, az esküvőn, hiába próbáltam anyámat lebeszélni, hogy eljöjjön. Egy héttel azután tartottuk, hogy Joantól végleg elválasztottak, egy jó ismerősöm békebíró édesapjának belvárosi irodájában. Az épület valóságos őskori maradvány volt, rácsos liftaknákkal, barna linóleumpadlós folyosókkal, amelyeket illemhelyek sorára emlékeztető tejüveg irodaajtók szegélyeztek. Június volt, kánikula. Az ódivatú ablakok tárva-nyitva, az East River moraja fölhatolt a szobába. A tárgyalóterem a hivatali helyiségek méreteiről alkotott ósdi felfogásnak megfelelően igen

tágas volt, és bútorzata, amelyhez egy pad, anyám ülőhelye is hozzátartozott, gyér és szedett-vedett, mintha a jogszolgáltatás egy elenyészett korszakának e lélektelen túlélői ember módjára maguk is ki lettek volna téve a halállal együtt járó megfogyatkozásnak. Anyám egy apró vászon zsebkendőt hajtogatott-simítgatott az ölében, s szorított időről időre görcsösen a nyakához, mintha megszúrta volna valami. Reménytelenül kirí ebből a ceremóniából, gondoltam, bár ami azt illeti, kirítt mindenki: menyasszonyom már-már kamaszkorú fia; a nyársat nyelt Park Avenue-i házaspár – a kancsi feleség Peggy nyoszolyólánya; a szeplős képű exolimpikon síbajnok, Joan exszeretője és az én jelenlegi kollégám, jobb híján az én násznagyom; Peggy rózsás képű özvegy édesapja, aki egy omahai nagyáruházat igazgatott; s akire legkevésbé számítottam, pajzsmirigy-túltengéses papnövendék sógorom – ő Joant, a szüleivel egy kanadai tó mellé visszavonult Joant és a gyermekeimet képviselte. Ebben a hátborzongató gyülekezetben anyám nem keltett semmi megütközést. A békebíró, ez a kreppszövet ruhás, nyájas vén róka, búbájos volt hozzá. Úgy vezette a helyére, a padhoz, mintha göcsörtös, májfoltos s a kétkezi munkások módjára be-

görbült ujjú kezével egy vastag aktát rakna le nagy gonddal. Anyám leült, lesimította a szoknyáját, s hal-
kan, szaporán lihegett, mint egy pihenő kutya. Ide-
jövetele (busszal s egy óra várakozással Philadelphiá-
ban), ami ellen annyira kapálództam, most miattam
hozott mértéktelen áldozatnak tetszett, s én hálás
voltam érte. Jelenlétét még a szertartás csúcspont-
ján is éreztem, amikor azt láttam, hogy Peggy ma-
kacs állva elvörösödik, és szempilláinak sötét csillaga,
amint arca a derekára tűzött reszkető ibolyacsokor
felé hajlik, új helyzetbe kerül. Valahol azt olvasta,
hogy egy menyasszony, ha már férjnél volt, nem vi-
sel fehér virágot, s reggel végigtelefonálta az egész
várost, júniusban, ibolyáért. Profiljának minden hig-
gadt fiatalsága ellenére úgy éreztem, hogy már közép-
korú – hogy hiába a kezdés támadható póza, mind-
ketten valami nagy közép, egy partjánál is szélesebb
folyam szélén állunk. A békebíró taláros válla fölött
kiláttam a nyitott ablakon a folyóra, onnét fentről
lejtősnek látszott, lassan mozgó, apró bárkákat hor-
dozott, s a tágas délutánon át, amelyben Brooklyn
csak darukkal telitűzdelt csillogó látomás volt, be-
lopott a szobába egy csöpp kis szellőt, s az megbi-
rizgált néhány papirost a jogász módon közönyös

tölgyfa asztalon. Egy szál légy kerülgetett egy bogos villanyvezetéket. Aztán kimondtuk az esküt, s úgy éreztem, belezuhanok, belerogyok végre egy tett szilárd mélyébe, mely szinte véghezvihetetlenül soká és fájdalmasan elhúzódott. Mikor megfordultam, hogy fogadjam annak a néhány embernek a jókívánásait, aki hajlandó volt velem ilyen magasra föl-mászni, csókokat adjak és csókokat kapjak, zavartan vettem észre, hogy anyám szeme haragosan részvétlen, s arca a hőség ellenére is hűvös.

MOST HŰVÖS IDŐBEN CSÓKOLTAM MEG, s arcát lázasan forrónak éreztem. Az ősz, ami itt, a szárazföld mélyén, hamarabb megjön, nem is annyira a hullott gyümölcs illatán, mint inkább a szürkület levendulaszínén, valami elmúláshangulaton érződött. Ott, ahol a kaszálón egy még pataknek is kicsi, zsázsába és gyomba fulladt erecske csordogált, keskeny pára-csík húzódott. A fák csúcsa közt, a hártyavékony lila fényben egy denevér rángott ide-oda, mint apró fájdalom-pötty. Anyám sietve megérintette Peggyt, aztán, szinte ellentétképpen, jó darabig elidőzött a keze rajtam – egyik a karomon, másik a vállamon. – Na-

gyon fáradtak vagytok? – kérdezte. Ezzel azt akarta mondani, hogy fáradtnak látszom.

– Csöppet sem – mondtam. – A hídon elébe vágunk a csúcsforgalomnak, és New Jerseyben ettünk egy hamburgert.

– Ó – mondta anyám, és túlzott hirtelenséggel megfordult –, az eszembe se jutott, hogy Peggy fáradt. Peggyt másként, mint vidáman el se tudom képzelni. – Hangja mintha valahol a teste elejében képződött volna, inkább a torkában és a szájában, mintsem a tüdejében, a teste mélyétől távol, zihált, de élénkebb volt, mint valaha. Volt valami ironikus ebben az élénkségben, abban, hogy a mellét kidüllesztette, mintha mélyet lélegezne – talán szándékos paródia, hogy elterelje figyelmünket a csöppet sem eltúlzott állapotáról.

Peggy vidám ábrázata elsötétült; aztán vitézül elmosolyodott, és azt mondta: – Csak látszat!

– De szép – mondta anyám.

Megfogtam Peggy karját, hogy a ház felé vezessem, de elhúzódott tőlem, hogy előreengedje Richardot, aki utolért minket. Ragaszkodott hozzá, hogy ő hozza a nehezebbik koffert, abban voltak az anyja ruhái. Átvette a bal kezébe, hogy a jobbával

kezet nyújthasson anyámnak. – Pompás farmja van, Mrs. Robinson – mondta. Egy-egy rövid mondat erejéig imponálóan el tudta mélyíteni a hangját.

– Nagyon köszönöm, kedvesem – mondta anyám. – De hisz még alig láttál belőle valamit. Azt reméltem, a szüleid még jókor érkeznek, hogy világosan sétálhassunk egyet.

– Majd holnap – mondta Peggy. – Már alig várom.

– Holnap kaszálnom kell – mondtam, és azon gondolkodtam, hogy csak én rándultam-e meg anyám pontatlan szavára, hogy „szüleid”.

– Szegény Joey – mondta anyám. – Olyan lelkiismeretes.

– De amit láttam, az nagyon tetszett – biztosította Richard. Hangja visszaenyhült a gyerekes hangterjedelemben. – Ott jöttünk el egy régi rom mellett, azt könnyen át lehetne alakítani kétkocsis garázssá.

– A dohánypajta – magyaráztam. – Én mindig arra gondoltam, hogy ha a farmot átalakítjuk golfpályává, majd abból csinálunk szertárt. – A golfpálya családi tréfa volt, még akkor született, amikor apám élt, de pontos jelentését sose tudtam; most gyanútlan mostohafiam oltalmára sütöttem el.

Anyám színlelt rémülettel meredt rá, és fölkiáltott: – De hisz ott terem a legjobb szeder!

Hálásan elneveltük magunkat, hogy sikerült, ha csak egy pillanatra is enyhítenie azon a sötétségen, mely a lelkét megülte, mióta egészsége annyira hanyatlott. Aggasztóan rezonált mindenre, homályos érzékenysége kétszeresen nyomasztó volt a házon kívül – ha a farm vett körül minket, mintha egyenesen a lelke mélyére merültünk volna.

Ilyen, talán gúnyos lassúsággal ballagva vezetett be minket anyám a házba. Mióta először jöttem haza, vagy húsz évvel ezelőtt, az egyetemről, valamennyi hazaérkezésem egyazon pillanatban csúcsosodott ki; ez most is bekövetkezett; lábam megérintette a veranda kopott homokkő küszöbét, a kutyák ádázul örvendve csaholtak a karámban a nyomorék fagyalbokor mellett, amelyet annak idején egy szökött bika csúfolt meg, mielőtt nagyanyám a kötényével megfékezte volna. Az első nyáron történt, amikor ideköltöttünk. Egy mennonita tehenesgazda bérelte a legelőnket, ott tartotta a marháit, közöttük ezt a rozsdabarna bikát is, mely a kútház mögött egy laza részt lelt a kerítésen. Berontott az udvarunkra, toporzékkolt, fújtatott, és nekirontott a kis, kerek, világos-

zöld bokornak, aztán megállt, és a fejét rázta, mintha el akarná hallgattatni a füle zúgását. Nagyanyám a kötényt lengette, s mialatt mi a konyhában bújtunk meg és kiabáltunk, azon az ingerülten sziszegő hangon szidta, amivel a házalókat szokta sarokba szorítani, aztán megérkeztek kötéllel a mennonista béresei, s így sikerült megvédenie a pici fagyalt, amit még szeretett olingeri kertjéből ültetett ide át. A bokor megmaradt, de a hó terhe alatt telente mindjobban kettéhasadt, úgyhogy végül már két irányba nőtt.

Beléptünk a konyhába. A kopott, meleg deszkapadló halványan derengett. Mióta élek, sose volt elég lámpánk, vagy sose vettünk elég erős körtét. Apróságokban garasosak voltunk, nagy dolgokban könnyelműek. Bent, a vastag falú kicsi házban furcsa módon megsokasodtak, tarkán lerakódtak az évek hosszú során át küldött ajándékaim. A sok karácsony, születésnap, évforduló, sőt anyák napja telihordta az ablakpárkányokat, a pohárszék polcait mindenféle haszontalansággal: dán cinkupával, mexikói cserépedénnyel, olasz üveggel, amit többnyire lóhalálában és elkésve küldtem Cambridge-ből, Rómából, Berkeley-ből és New Yorkból. Úgy éreztem, ezek az aján-

dékok, bármilyen drágák, csak hitvány pótlékai a szeretetnek és ittlétemnek, s mikor beléptem az emlékeimben élő házba, abban a reményben, hogy majd szegényes fiatal korommal találkozom, mintha felnőttégem csiricsáré lerakódásával találtam volna szemközt magam. Valahányszor hazajöttem, egyre jobban bosszantott, hogy máris milyen sok van belőlem. Diákkoromban nyert érmeimmel és okleveleimmel meg a fényképeimmel – végzősként (háromszor), nőülőként (az első alkalommal), a napon a gyerekeimmel bolondozva, műanyag tokban „tartósított”, elsárgult újságlapról lebámulva, akár egy múmia – teli volt tűzködve és aggatva az egész nap-pali, olyan túltengően volt megörökítve az emlékem, mintha máris halott lennék. Apám viszont, aki utálta, ha fényképezik (harminc éven át a középiskola évkönyveiben, ahol tanított, mindig ugyanaz a csöppet sem hízelgő fényképe szerepelt), sehol sem volt látható, s ez életet adott a távollétének. Szinte láttam, ahogy elsomfordál a lencse előtt, mondván: „Az én csúf pofámat pedig hagyjátok ki!” Füleltem, hogy nem hallom-e a csoszogó lépteit a verandán, vagy a hátsó ajtót, ahogy furcsa heveséssel fölrántja, mintha kezének csak félúton jutna eszébe, hogy hátha

mégis be van zárva. Egészen hihetőnek látszott, hogy egyszer csak besétál a nappaliba, kezében a szokott esti ajándék, egy harmatos, egypintes doboz háromszínű fagyalt, s rám néz, huncut-szomorúan, kezét ráz velem, majd odafordul anyámhoz, és azt mondja: – Jól néz ki a kölyök –, aztán a feleségemhez, és azt mondja: – Látszik, hogy nem éhezted.

Nem sétált be; csak mi négyen voltunk. De volt a falon még egy hiány. A dívány fölött, amelynek párnaín elhullatott kutyaszőr göndörödött, vagy tizenkét évig csüngött Joan fényképe, az én egyik fényképem párja, melyet egyszerre készített rólunk húszegynéhány éves korunkban, amikor még fiatal házaspár voltunk, egy altoni fényképész. Anyám meg se kérdezett minket, úgy beszélte meg vele az időpontot, s ezt mindketten rossz néven vettük. Nem hittem, hogy anyám ilyen érzélgős. Akkor még mindig a gyermek szemével láttam őt, mint akinek jelenléte napról napra megújul. Emlékgyűjtő szenvedélye már akkor kifejlődött, mikor még nem is tudtam, hogy elszakadtam tőle. Engedelmesen beszálltunk a kocsiba forró délben, és tíz mérföldet autóztunk dél felé, hogy ott legyünk a megbeszélte időpontban. Joanon egyszerű vászonruha volt, s ezzel mintha az ügy iránti

megvetését s fiatal szépségébe vetett bizalmát szeretne volna kifejezni, egy farmerlány így akár epret árulni is elmehetett volna, sárga alapon kifakult kék virágos, széles-szögletesen kivágott ruha, mely könnyelműen látni engedte kecses nyakát és szép vállát. Mikor megkaptuk a nyersképeket, anyám azt választotta ki nagyításra, mely Joan egy óvatlan pillanatában készült, gyakori szorongó pillanatainak egyikében, amikor teste valami névtelen fenyegetés hatására elhajlott, mint a virág a fény felé. Deréktől fölfelé ábrázolta, egy láthatatlan széken térdepelt, melynek faragott támláját oly hevesen szorította, hogy a kezén kirajzolódtak finom csontjai. Szébb keze volt, mint Peggynek. Fehér, kerek, kinyújtott jobb karja egyenesen tartotta a felsőtestét, arcát háromnegyed részt a fény felé fordította, s az majdnem leolvasztotta ajkáról a halvány duzzogást. Szigorú kecsessége, ez a természetes kecsesség, amelyet megfoghatatlanná tett tartózkodása, makacs szerénysége, áthalt még testtartása merevségén, a kép lágy rajzán is, szerénységének viszont döbbenetesen ellentmondott, azt alaposan megnyirbálta hirtelen felragyogó és tökéletesen szimmetrikus mosolya. A kép egy titkot rejtegetett: Joan terhes volt. Hét hónapra rá megszü-

letett Ann, a nagyobbik lányunk. És ez a beállított fényképhez fűződő immanens emlék elkeveredett a sárga ruhájába duzzogva bebúvó Joan dédelgetett képével és a rekkenő déli hőségben Alton belvárosába tett autótúrlás emlékével, amikor is minden egyes mellettünk elhaladó kocsirózsaszín porfelhőbe borított; ez nyomta rá bélyegét valamennyi korai, feszült hangulatú tanyai látogatásunkra; apám ilyenkor a diákokkal vívott mindennapos csatájának végzetével fagyaltot hozott, én meg zavartan osztottam meg kislányom ragaszkodását anyám és a feleségem közt, mert ők ketten, érthetetlenül, nem értették meg egymást. Még az is kettőjük viszonyára vallott, hogy ez a fénykép végül nem olyanra sikerült, mint ahogy anyám akarta. – Én a mosolyodról szerettem volna egy képet – vallotta be Joannak évek múltán.

A fénykép helyén, a dívány fölött, most egy idilli kis tájkép függött, de nem fedte el teljesen a tapéta kevésbé kifakult négyszögét, egy olajfestményről készült, erősen kicsinyített nyomat, mely annak idején, amikor még benn éltünk a városban, nagyszüleim házában, az én szobámat díszítette. Odamentem, hogy közelről is szemügyre vegyem – azt akartam, hogy anyám szemrehányásnak tekintse, amit

teszek. Egy csűr ötszögű falát valami láthatatlan tárgy sötétlila árnyéka metszette átlósan ketté, s a buja, képtelenül zöld fűben egy ismeretlen fajta, levelét vesztett fa állt. A mögött – fedeztem fel újra a képhez közelebb hajolva – párhuzamosan pasztellszínű csíkok, a mennybolt, ahol gyermekkoromban, képzeletemben, pasztellkréta talajon sétáltam fejjel lefelé. És ezen az égen, két színbarázda közt, pici fekete V, egy röpköző madár, valamikor azt hittem, ha az ujjammal átnyúlhatnék az üvegen, kicsippenhetném, mint egy sárgarépa-palántát. Ez a mesebeli mezei világra ablakot nyitó fura kép, azután, hogy a farmra kiköltöztünk, a lépcsőház fölötti szobában lógott, ahol kamasz koromban én aludtam, s miután elmentem hazulról, apám. Amikor fölmentem a lépcsőn Richarddal, attól féltem, hogy alva találom apámat az égő lámpánál, egy szétnyitott, síkos magazinnal a mellkasán s behunyt szemén szemüveggel. De mást fedeztem föl, miközben bedugtam Richardot az üres ágyba. Anyám nem rejtette el Joan fényképét, csak egyszerűen kicserélte a tájképpel. Joan ott lógott az én falamon.

– Ki ez a csinos lány? – kérdezte Richard. Már már kinyitottam a szám, hogy elmondjam, de áthág-

hatatlan akadályba ütköztem, úgy éreztem, kötelességem megőrizni boldog tudatlanságát, hogy látásból se ismeri a nőt, akinek anyja a helyébe lépett. Mellemre vontam már nagyon is nyírásra szoruló, kefefrizurás, buksi fejét, hogy az arcomat ne lássa, s amikor mégis meglátta, kissé megreszkető hangon magyaráztam: – Tudod, ez a ház túlságosan tele van velem.

MIELŐTT RICHARDOT ÁGYBA DUGTAM, ettünk és beszélgettünk. Anyám, mert nem tudta, eszünk-e az úton, hamisítatlan pennsylvaniai uzsonnát készített, a mi fogalmaink szerinti harapnivalót: kolbászt vöröskáposztával (ő még emlékezett rá, én már rég elfelejtettem, hogy szeretem; nekem tette félre a hidegnek ígérkező, de a szájban forró reszelt káposztatorzsát), almamártást, melaszos pitét és koffeinentes kávét, amit elbír a szíve. Peggy és Richard meglehetősen megriadt ettől a barna és gőzölgő kirakódvásártól. Meglepve láttam, hogy a gyerek, abban a korban, amikor én még nem tudtam betelni a melaszos pitével, udvariasan visszautasítja, hogy másodszor is vegyen. Anyám erre kávéval kínálta, de Peggy kijelentette, hogy Richard kávét nem iszik.